

Ο ΜΕΓΑΛΟΣ ΑΓΙΑΣΜΟΣ καί η χρήση του

ΕΚΔΟΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Από μία έκπομπή, πού έγινε στο Ραδιοφωνικό Σταθμό της Πειραιϊκής Ἐκκλησίας καί πού ἦταν σχετική μέ τό Μεγάλο Ἀγιασμό δημιουργήθηκαν πολλά ἐρωτήματα καί πολλές ἀπορίες.

Τό τηλέφωνο τοῦ Σταθμοῦ «δούλεψε» κανονικά. Αὐτό δείχνει ὅχι μόνο τό μεγάλο ἐνδιαφέρον τῶν πιστῶν ἀκροατῶν ἀλλά καί τή σύγχυση πού ὑπάρχει γύρω ἀπό τό θέμα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὅπου ὑπάρχει πνευματική ὠφέλεια, ἐκεῖ ἐπικρατεῖ συσκότιση καί κυκλοφοροῦν διαφορετικές ἐξηγήσεις καί ἀντιλήψεις πού δυσκολεύουν πολλές φορές τούς Χριστιανούς νά ἐπωφεληθοῦν ὅσο πρέπει καί ταιριάζει στίς ἀγιαστικές πράξεις τῆς Ἐκκλησίας μας.

Γι' αὐτό θεωροῦμε σκόπιμο ἀπό τίς στήλες τοῦ μικροῦ μας ἐνοριακοῦ δελτίου νά δοῦμε μέ συντομία τήν περίπτωση τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, ὅπως μᾶς τή διασώζει ἡ γραπτή παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας.

Καί πρῶτα, πρῶτα νά δοῦμε τί εἶναι ὁ Ἀγιασμός.

Γράφει ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου στό περιοδικό «Ἐφημέριος», τοῦ ἔτους 1965 σελ. 10 κ.έ.: «Ἀγιασμός τῶν ὑδάτων εἶναι ἡ τελετουργική πράξις, διά τῆς ὁποίας ὕδωρ καθαγιάζεται δι' ὠρισμένων εὐχῶν καί ἐπικλήσεως τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὡς καί διά σταυροειδοῦς εὐλογίας καί ἐμβαπτίσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἡ τελετή αὕτη λέγεται «Ἀγιασμός» ἀκριβῶς διότι διά τοῦ ἡυλογημένου ὕδατος καί «τῆς τούτου μεταλήψεως τε καί ραντισμοῦ» πιστεύομεν, ὅτι ἀγιαζόμεθα καί καθαρίζόμεθα τῶν ἁμαρτιῶν. Διά τοῦτο «δεόμεθα τοῦ Θεοῦ», ὅπως τό ἀγιαζόμενον ὕδωρ γένηται ἱερατικόν ψυχῶν καί σωμάτων καί πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως ἀποτρεπτικόν.

Ἡ χρησιμοποίηση ἀγιασμένου νεροῦ συναντᾶται σέ πολύ παλαιούς χρόνους τῆς ζωῆς τῶν χριστιανῶν.

Ἀπό ἀρχαίους ἐκκλησιαστικούς ἱστορικούς ὅπως εἶναι ὁ Ἐπιφάνιος, ὁ Θεοδώρητος κ.ἄ., ἀναφέρονται θαύματα πού ἐγίναν μέ τόν ραντισμό ἀγιασμένου νεροῦ, πού ἀγιάστηκε μόνο μέ τή σφράγιση διά

τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ καί τῆς ἐπικλήσεως τοῦ Ἁγ. Πνεύματος.

Ὁ καθηγητής Παν. Τρεμπέλας στόν Α' τόμο τῆς Ὁρθοσκευτικῆς καί Χριστιανικῆς Ἐγκυκλοπαίδειας (Ἀθῆναι 1936, σελ. 136) γράφει σχετικά: «Ἡ χρήσις ὕδατος ἐπίσκοποῦ ἰάσεως ἀσθενῶν ἢ καθαγιασμοῦ τόπων βεβηλωμένων διά τῆς ἐν αὐτοῖς ἀνεγέρσεως εἰδωλείων ἢ βωμῶν εἰδωλολατρικῶν, τοῦ ὁποίου ὁμως ὁ ἀγιασμός ἐγένετο οὐχί δι' ἰδιαιτέρας πινός ἀκολουθίας, ἀλλά μόνον διά τῆς ἀπλῆς σφραγίσσεως αὐτοῦ διά τοῦ τύπου τοῦ Σταυροῦ, ἀνάγεται εἰς χρόνους παλαιοτάτους».

Ἔτσι παρατηροῦμε ὅτι τό ἀγιασμένο νερό χρησιμοποιήθηκε ἀπό τήν Ἐκκλησία σέ πολύ παλαιούς χρόνους καί μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου διαμορφώθηκαν οἱ ἰδιαιτέρες ἀκολουθίες πού ἔχουμε μέχρι σήμερα.

Οἱ ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας πού «καθαγιάζουν τά ὕδατα» εἶναι τρεῖς: τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ καί τοῦ μικροῦ.

Μαρτυρία γιά τό Μεγάλο Ἀγιασμό μᾶς δίνει ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος πού σέ μία ὁμιλία τοῦ πού ἔκανε στό ἅγιο Βάπτισμα τοῦ Κυρίου κάνει λόγο καί γιά τούς πιστούς τῆς ἐποχῆς του, πού εἶχαν τή συνήθεια νά κρατοῦν καί νά φυλάγουν τό Μεγάλο ἀγιασμό στά σπίτια τους. Ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἰωάννης Φουντούλης γράφει σχετικά στήν ὑπ' ἀριθμ. 79 ἀπάντησή του στό βιβλίο του (Ἀπαντήσεις εἰς Λειτουργικάς ἀπορίας, σελ. 142-143): «Ὁ ἱερός Χρυσόστομος στό λόγο του ὁμιλεῖ γιά τή συνήθεια τῶν πιστῶν νά ἀντλοῦν ἀπό τό ἀγιαζόμενο κατά τήν ἐορτή αὕτη νερό καί νά τό διατηροῦν στά σπίτια των καθ' ὅλη τή διάρκεια τοῦ ἔτους καί ἐπὶ δύο καί τρία ἀκόμη ἔτη. Ἀσφαλῶς σκοπός τους ἦταν νά πίνουν ἀπό αὐτό ἢ νά χρίωνται καί νά ἀγιάζωνται ἂν κατά τή διάρκεια τοῦ ἔτους εὐρίσκοντο σέ ψυχική ἢ σέ σωματική ἀνάγκη».

Ἡ ἀκολουθία τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ ἐκτός ἀπό τά εἰρηνικά της πού περιέχουν σχετικές αἰτήσεις μέ τή θεραπεία τῶν ψυχικῶν καί τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν τῶν πιστῶν ὅπως εἶναι: «Υπέρ τοῦ γενέσθαι τό ὕδωρ τοῦτο... εἰς ἱασιν ψυχῆς καί σώματος... καί

ὑπὲρ τοῦ γενέσθαι αὐτό πρὸς καθαρισμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων...» ἀναφέρεται καὶ στὴ διατήρησή του ὡς **ιατρεῖον παθῶν**: «Αὐτός, οὖν, φιλόανθρωπε βασιλεῦ, πάρεσο καὶ νῦν διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ Ἁγίου σου Πνεύματος, καὶ ἀγιάσον τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ δὸς αὐτῷ τὴν χάριν τῆς ἀπολυτρώσεως, τὴν εὐλογίαν τοῦ Ἰορδάνου. Ποίησον αὐτὸ ἀφθαρσίας πηγὴν, ἀγιασμοῦ δῶρον, ἀμαρτημάτων λυτήριον, νοσημάτων ἀλεξιτήριον, δαίμοσιν ὀλέθριον, ταῖς ἐναντίαις δυνάμεσιν ἀπρόσιτον, ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον. Ἵνα πάντες οἱ ἀρυόμενοι καὶ μεταλαμβάνοντες, **ἔχουσιν αὐτὸ πρὸς καθαρισμὸν ψυχῶν τε καὶ σωμάτων**» πρὸς ἱατρειὰν παθῶν, πρὸς ἀγιασμὸν οἰκῶν, πρὸς πᾶσαν ὠφέλειαν, ἐπιτήδειον...».

Ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου Ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων ἐπεκράτησε σχεδὸν ἀπὸ τὸν Ε' αἰῶνα νά γίνεται δύο φορές. Τὴν παραμονὴ τῆς ἐορτῆς μετὰ τὸ τέλος τῆς θείας Λειτουργίας τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς μετὰ τὴν ἀπόλυση τοῦ ὁρθρου, σύμφωνα μὲ τὰ μυστηριακὰ τυπικὰ ἢ μετὰ τὸ τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας κατὰ τὴν Ἑνοριακὴ πράξη τῆς Ἐκκλησίας μας σήμερα.

Ἀρχικὰ ὁ Μεγάλος Ἀγιασμός γινόταν σὲ ἀνάμνηση τοῦ Βαπτίσματος τοῦ Κυρίου στὴ διάρκεια τῆς μεγάλης παννυχίδας (ὁλονυκτίας) τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων. Μετὰ ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου ἐτελεῖτο ἡ ἀκολουθία τοῦ ἀγιασμοῦ καὶ οἱ πιστοὶ «ἀντλοῦσαν» ἀγιασμένο νερό, ἔπιναν καὶ «ἐρραντίζοντο» καὶ ἔπειτα, σ' αὐτὸ τὸ νερό, τὸ ἀγιασμένο μὲ τίς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας, ἐβαπτίζοντο οἱ κατηχούμενοι. Στὴ λειτουργία πού ἀκολουθοῦσε στὴ συνέχεια, ἦσαν καὶ οἱ νεοφώτιστοι, πού γιὰ πρώτη φορά ἔπαιρναν μέρος, γι' αὐτὸ καὶ μέχρι σήμερα ψάλλεται σ' αὐτὴ ἀντὶ τοῦ τρισαγίου ὕμνου, τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε...».

Στὴν οὐσία, ὁ μέγας Ἀγιασμός ξεκίνησε ἀπὸ τὸ εὐλογημένο νερό τοῦ ἱεροῦ Βαπτίσματος. Καὶ αὐτὸ φαίνεται καθαρά ἀπὸ τὴ σύγκριση καὶ ὁμοιότητα πού παρουσιάζουν οἱ δύο ἀκολουθίες, τοῦ Βαπτίσματος καὶ τοῦ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ μέχρι σήμερα.

Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος σημειώνει ὅτι στὶς ἡμέρες του, γονεῖς ἔφερναν τὰ παιδιά τους νά τὰ βαπτίσουν ὄχι γιὰ νά λάβουν τὰ πνευματικὰ χαρίσματα τοῦ ἀγιασμένου νεροῦ τοῦ Βαπτίσματος, ἀλλὰ γιὰ νά ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τίς «ιαματικές ιδιότητες» πού εἶχε τὸ εὐλογημένο νερό καὶ νά γίνουν καλὰ ἀπὸ τίς διάφορες σωματικές τους ἀσθένειες. Σὲ μιά του ἐπιστολή, ὁ ἴδιος πατὴρ, ἀναφέρει ὅτι δύο πρόσωπα, τὴν ὥρα τοῦ Βαπτίσματος ἐγίναν καλὰ ἀπὸ ἀνιάτες ἀρρώστειες. (Βλέπε καὶ Ἱερσκειυτική καὶ Ἡθική Ἐγκυκλοπαίδεια, τόμος Α' σελ. 225).

Ἔτσι παρατηροῦμε ὅτι πολὺ γρήγορα σχηματίσθηκε ἡ πεποίθηση στοὺς πιστοὺς χριστιανούς ὅτι τὸ ἀγιασμένο νερό τοῦ βαπτίσματος ἦταν χρήσιμο καὶ γιὰ τοὺς βαπτισμένους πιστοὺς προκειμένου νά τὸ ἔχουν σάν φάρμακο στὰ σπίτια τους, γιὰ μετάληψη καὶ ραντισμό.

Γιὰ λόγους πρακτικούς καὶ γιὰ νά μὴν ἐμποδίζονται οἱ λειτουργοὶ ἱερεῖς στὸ βάπτισμα τῶν πολλῶν κατηχουμένων ἀπὸ τὴν προσέλευση τῶν πιστῶν πρὸς ἀντλήση ἀγιασμένου νεροῦ, καθιερώθηκε ἡ τελετὴ τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀγιασμοῦ νά γίνεται δύο φορές. Τὴν παραμονὴ τῆς παννυχίδας καὶ τὴν ἐπομένη ἡμέρα τῆς Ἑορτῆς.

Μετὰ τὴν ἐπικράτηση τοῦ νηγιοβαπτισμοῦ (ΣΤ αἰῶν) καὶ τὴν τέλεση τοῦ Βαπτίσματος σὲ ὅποιαδήποτε ἡμέρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ χρόνου, ὁ μέγας Ἀγιασμός ἐξακολουθεῖ νά γίνεται δύο φορές μέχρι τίς ἡμέρες μας, χωρὶς νά ὑπάρχει διαφορά τοῦ ἐνὸς ἀγιασμοῦ τῆς παραμονῆς καὶ τοῦ ἄλλου τῆς ἐορτῆς, 5 καὶ 6 Ἰανουαρίου.

Ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου Ἀγιασμοῦ εἶναι μία καὶ ἡ αὐτή, εἴτε τελεῖται τὴν παραμονή, εἴτε τὴν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων.

Ὁ καθηγητὴς Ἱ. Φουντούλης, σημειώνει στὴν ὑπ' ἀριθμ. 208 ἀπάντησή του:

«Καὶ ὅπως ἡ Θεία Λειτουργία εἶναι μία καὶ αὐτὴ εἴτε τελεῖται τὸ Πάσχα, τὰ Χριστούγεννα, τὴν Κυριακή, ἢ ὅποιαδήποτε ἄλλη ἡμέρα τοῦ ἔτους καὶ ὁ κοινῶν κοινῶν παντοτε Σῶμα καὶ Αἷμα Χριστοῦ, ἔτσι καὶ στὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου Ἀγιασμοῦ μεταβάλλεται διὰ τῆς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος τὸ εὐλογούμενο ὕδωρ σὲ μέγαν ἀγιασμό, σὲ ὅποιαδήποτε ἀπὸ τίς δύο ἡμέρες τελεσθεῖ ἡ ἀκολουθία. Ἡ διπλὴ τέλεσις τῆς ἀκολουθίας προήλθε ἀπὸ καθαρῶς πρακτικούς λόγους, γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν πιστῶν».

Πολλοὶ κατὰ διαστήματα προσπάθησαν νά δώσουν διάφορες ἐξηγήσεις καὶ συμβολισμούς στὶς δύο ἀκολουθίες καὶ ἴσως ἀπ' αὐτὸ νά προήλθε ἡ σύγχυση πού ἐπικρατεῖ σήμερα καὶ θέλει νά ξεχωρίσει τὸν ἕναν ἀγιασμό ἀπὸ τὸν ἄλλο.

Ὁ ἴδιος καθηγητὴς γράφει στὴ συνέχεια τὴν ἀπάντησή:

«...Καὶ ὁ Καμπανίας Θεόφιλος στὸ "Ταμεῖον Ὁρθοδοξίας" προσπαθεῖ νά δώσει μίαν ἐρμηνεῖα στὴν διπλὴ τέλεσι· αὐτὸς ἐπικαλεῖται πρακτικούς λόγους, τὸ "Φῶσιμα" δηλαδὴ τῶν "οἰκῶν, χώρων, μανδρῶν καὶ παντός ἐκτός καὶ ἐντός οἰκῆματος ἀνθρώπων καὶ θρεμμάτων", πού ἐγένετο ἀπὸ τοὺς ἱερεῖς κατὰ τὴν παραμονή "ἐν γὰρ τῇ τῶν Θεοφανείων, ἡμέρᾳ δεσποτικῇ, οὐ πρέπον τοὺς ἱερεῖς πε-

ριάγειν καὶ τοὺς ἄλλους ἐνοχλεῖν». Οὐτε κἀν περ-
νὰ ἢ σκέψῃς σ' ὅλους τοὺς ἀνωτέρω, ὅτι ὑπάρχει
καμμία διαφορὰ μεταξύ τῆς μᾶς καὶ τῆς ἄλλης ἀγιά-
σεως τοῦ ὕδατος.

Ὅσο γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Παίσιου Γάζης, πού
μνημονεύει ὁ ὁσιος Νικόδημος εἰς τὸ "Πηδάλιον" σὲ
ὑποσημείωση στὸν ξέ' κανόνα τῆς Πενθέκτης Συ-
νόδου, ὅτι ὁ τῆς Παραμονῆς "εἶναι εἰς τύπον τοῦ βα-
πτίσματος τοῦ Ἰωάννου... διὰ τοῦτο καὶ γίνεται τα-
πεινὰ" καὶ τῶν Φώτων ὅτι "Εἶναι εἰς τύπον τοῦ βα-
πτίσματος τοῦ Κυρίου... διὰ τούτου καὶ γίνεται μετὰ
παρησίας καὶ παραπομπῆς" εἶναι μία εὐσεβὴς ἐξη-
γηση, χωρὶς ὅμως κανένα ἱστορικό ἢ λειτουργικό
ἔρεισμα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας ἀπὸ τότε πού
καθιέρωσε τὴν τέλεση τοῦ Ἀγιασμοῦ, σὲ ἀνάμνηση
τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου μας στὸν Ἰορδάνη πο-
ταμό, συνέστησε κατὰ κάποιον τρόπο, μια ἰδιαίτερη
εὐλάβεια στὸ ἀγιασμένο νερό. Ἀκόμη καὶ ἡ προέ-
λευση καὶ σχέση τῆς ἀκολουθίας μετὰ τὴν εὐλογία τοῦ
ἀγίου Βαπτίσματος τοποθέτησε «ιεραρχικά», κατὰ
τάξιν θὰ λέγαμε, τὸν μεγάλο Ἀγιασμό ὕστερα ἀπὸ
τὴ Θεία Κοινωνία. Στὸν Κώδικα 978 τοῦ Σινᾶ, ἀνα-
φέρεται «δεύτερον τῆς Ἀγίας Κοινωνίας» καὶ σημει-
ώνεται ἀκόμη ὅτι δινόταν σάν βοηθητικὸ μέσο σ'
αὐτοὺς πού εἶχαν κάποιον ἐμπόδιο καὶ δὲν μπο-
ροῦσαν νὰ ἔχουν συμμετοχὴ στὸ Μυστήριον τῆς Θε-
ας Εὐχαριστίας.

Ἡ ὑπέρμετρη αὐτὴ εὐλάβεια στὸν μεγάλο Ἀγια-
σμό εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργηθοῦν πολ-
λές ὑπερβολές πού δυστυχῶς ἐφθασαν μέχρι τῆς
ἡμέρας μας.

Καὶ εἶναι φανερό ὅτι πολλές ἀπ' αὐτές δὲν ἀντα-
ποκρίνονται ὅπως φαίνονται στὰ πράγματα.

Ἡ ἴδια ἀκολουθία ὅπως σημειώσαμε κάνει λόγο
για διαρκὴ χρήση τοῦ ἀγιασμένου νεροῦ καὶ συνιστᾷ
νὰ τὸ ἔχουμε πρὸς «πᾶσαν ὠφέλειαν ἐπιτήδειον».
(ἐφημέριος ἔτους 1969, σελ. 59 κ.έ.).

Χρειάζεται πολλὴ προσοχή ἀπὸ τοὺς Πνευματι-
κοὺς Πατέρες ἢ σύσταση πού κάνουν σὲ μερικούς:
«Νὰ κοινωνήσεις μετὰ μεγάλο Ἀγιασμό», χωρὶς προη-
γουμένως νὰ ἐξηγήσουν μετὰ λεπτομέρεια τὴ σωστὴ
χρήση καὶ τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μεγάλου Ἀγιασμοῦ.
Τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴ Θεία Κοι-
νωνία, πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς μας, μετὰ τὸν ὁποῖο
πρέπει μετὰ κάθε θυσία καὶ κατάλληλη προετοιμασία
νὰ προσερχόμεθα γιὰ νὰ ἐνωθοῦμε μαζί Του.

Οὐτε εἶναι σωστὴ ἡ σύσταση νὰ ζητοῦν οἱ πιστοὶ
νὰ λάβουν μεγάλο Ἀγιασμό τὴν ὥρα πού ὁ Λει-
τουργὸς ἱερεὺς μεταδίδει ἀπὸ τὴν ὠραία Πύλη τῆ
Θεῖα Μετάληψη καὶ ἰδιαίτερα στὶς «μεγάλες μέρες»

πού ἡ προσέλευση στὴ Θεία Κοινωνία γίνεται σχε-
δὸν ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν πιστῶν ἐνοριτῶν.

Μερικοὶ μιλοῦν γιὰ ἐπιστροφή τοῦ ἀγιάσματος
στὸ Ναό, ἂν δὲν χρησιμοποιηθεῖ τὴν ἡμέρα τῶν Θε-
οφανείων. Αὐτὸ εἶναι παράδοξο, κι ὅταν λέγεται
ἀκόμη καὶ ἀπὸ μορφωμένους ἱερεῖς, πού ὑποτίθεται
ὅτι ἔχουν μελετήσῃ τὸ θέμα καὶ χειρίζονται μετὰ
ὑπευθυνότητα τὰ ἀγιαστικά μέσα τῆς Ἐκκλησίας
μας. Μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ «ἀνπιστρατεύεται» ἡ πραγ-
ματικότητα καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ ἀγιασμοῦ μετὰ ἀποτελε-
σμα πολλοὶ πιστοὶ νὰ στεροῦνται ἀπὸ τίς πολλὰ καὶ
χρήσιμες ιδιότητες τοῦ ἀγιασμένου νεροῦ, πού
ὠφελεῖ μετὰ πολλοὺς τρόπους τὴν πνευματικὴν μας
ζωὴ καὶ μᾶς βοηθάει νὰ πολεμήσουμε τίς Διαβολικὰς
ἐνέργειες.

Ὅπως ἀναφέραμε, ὁ ἀγιασμός πού γίνεται τὴν
παραμονὴ καὶ αὐτὸς πού γίνεται τὴν ἡμέρα τῶν Θε-
οφανείων, εἶναι ὁ ἴδιος καὶ μπορούμε νὰ τὸν πά-
ρουμε καὶ νὰ πιοῦμε νηστικοὶ κατὰ τὴ συνήθεια πού
ἐπεκράτησε χωρὶς καμμίαν ἰδιαίτερη νηστεία ἐνωρί-
τερα.

Ἡ νηστεία πού κάνουμε τὴν παραμονὴ τῆς Ἑορ-
τῆς, δὲν ἔχει καμμίαν σχέση μετὰ τὴ μετάληψη τοῦ με-
γάλου Ἀγιασμοῦ. Ἡ νηστεία τῆς παραμονῆς εἶναι
«κατάλοιπο» τῆς προπαρασκευαστικῆς νηστείας
περισσοτέρων ἡμερῶν πού γινόταν γιὰ τὸν ἑορτα-
σμό τῶν τριῶν μεγάλων ἑορτῶν πού ἡ Ἐκκλησία
μας εἶχε τὴν 6ην Ἰανουαρίου: Γέννηση, Περιτομή
καὶ Βάπτισμα τοῦ Κυρίου. Ὅταν ἡ Γέννηση μεταφέρ-
θηκε νὰ ἑορτάζεται στὶς 25 Δεκεμβρίου ἡ προπαρα-
σκευαστικὴ νηστεία ἐγένετο 40 ἡμέρες πρὶν ἀπὸ τὰ
Χριστούγεννα καὶ γιὰ τὰ Θεοφάνεια λόγῳ τοῦ δω-
δεκαήμερου ἐμείνε μόνο μιὰ ἡμέρα νηστείας, ἡ πα-
ραμονὴ 5 Ἰανουαρίου.

Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους κώδικες κάνουν λόγο
γιὰ μετάληψη τοῦ μεγάλου Ἀγιασμοῦ πρὸ τοῦ ἀντι-
δώρου.

Ἡ σύγχρονη πράξις τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου
Ὅρους, πού κρατοῦν μετὰ πολλὴν προσοχὴ τίς παρα-
δόσεις ἔχει τὴν ἐξῆς σειρά: Θεία Κοινωνία, Ἀντί-
δωρον, Ἀγιασμός, κόλυβο. Ἀκόμη καὶ γιὰ λόγους
πρακτικούς σήμερα συνιστᾶται πρῶτα νὰ παίρνου-
με τὸ ἀντίδωρο ἀπὸ τὸ χερί τοῦ Λειτουργοῦ ἱερέα
καὶ στὴ συνέχεια νὰ μεταβαίνουμε στὸν τόπο πού
ὑπάρχει τὸ ἀγίασμα γιὰ νὰ μεταλάβουμε ἀπ' αὐτὸ
καὶ νὰ πάρουμε καὶ γιὰ τὸ σπίτι μας.

Ὁ ἀγιασμός πού καθιερώθηκε νὰ γίνεται τὴν πα-
ραμονὴ καὶ τὴν ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τῶν Θεοφανείων,
ὀνομάσθηκε μέγας ἀγιασμός σὲ σύγκριση μετὰ τὸν
ἄλλο ἀγιασμό πού γίνεται σὲ ὅποιαδήποτε ἡμέρα
τοῦ χρόνου καὶ λέγεται μικρὸς ἀγιασμός.

Ἡ Ἐκκλησία πολύ νωρίς βρέθηκε στήν ἀνάγκη νά δημιουργήσει ἑορτές, ἀκολουθίες καί ἄλλες παρόμοιες ἐκδηλώσεις, γιά νά μπορέσει νά «ξεκόψει» κατά κάποιο τρόπο τά εἰδωλολατρικά ἔθιμα ἀπό τή ζωή τῶν πιστῶν της.

Ἔτσι συνέβη καί μέ τή δημιουργία καί καθιέρωση τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ, γιά τόν ὅποιο τίποτα δέν γνωρίζουμε, γιά τό πότε ἀκριβῶς «εἰσῆλθε» στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Βαλσαμών, πού σχολιάζει τόν ΞΕ Κανόνα τῆς ἐν Τρούλῳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφέρει τά ἑξῆς: «Ἡ τῆς νομηνιας (ἀρχή τοῦ σεληνιακοῦ μηνός) ἑορτή, πρό ἀμνημονεῦτων χρόνων, ἐσχόλασε καί ἀντί ταύτης, Θεοῦ χάριτι, ἱλαστήριοι εὐχαί πρός Θεόν καί ἁγίασμοί ἐπ' Ἐκκλησίας παρὰ τοῦ πιστοῦ λαοῦ γίνονται καθ' ἐκάστην ἀρχιμηνιαν καί ὕδασιν εὐλογία, οὐκ ἀντιλογίας, χριόμεθα».

Ὁ κ. Καλλίνικος στό βιβλίο του «Ὁ Χριστιανικός Ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ» (Ἐκδόσεις Β', 1958, σελ. 581), γράφει σχετικά: «Οἱ μηνιαῖοι ἁγίασμοι δέν εἶναι μέν σύγχρονοι τῶν Χρυσοστόμου, Ἐπιφανίου, Θεοδωρήτου ἢ καί Σωφρονίου, πλην δέν εἶναι καί μεταγενέστεροι τοῦ 8ου αἰῶνος, ἐμπεδοθέντες ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καί ὡς ἀντίμετρον καί ἀντισηκῶμα εἰδωλολατρικῶν θαλασσίων ραντισμῶν καί ἀγνισμῶν, καθ' ὧν ὠφείλεν ὁ Χριστιανισμός διὰ τοῦ αὐτοῦ ὄπλου νά ἀντεπεξέλθῃ».

Στό σημεῖο αὐτό θεωρεῖται σκόπιμο ν' ἀναφερθεῖ ὅτι ὑπάρχει μαρτυρία κατά τήν ὁποῖαν μικρός ἁγίασμός γινόταν καί στό Παλάτι τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρουσία τῶν Βασιλέων καί γινόταν στήν ἀρχή κάθε μήνα ἐκτός τοῦ Ἰανουαρίου καί Σεπτεμβρίου, ἐπειδὴ ἀκολουθοῦσαν οἱ γιορτές τῶν Θεοφανείων καί τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Ἔτσι ἐξηγεῖται καί ἡ μνημόνευση πού ὑπάρχει στήν εὐχή γιά τούς πιστούς βασιλεῖς καί ἀκόμη τό τροπάριο «Σῶσον Κύριε τόν λαόν Σου... νίκας τοῖς βασιλεῦσιν κατά βαρβάρων δωρούμενος» καί ψάλλεται ὅταν «καταδύεται» στό νερό ὁ Τιμιος Σταυρός (Θρησκ. Ἐγκυκλ. τόμος Α', σελ. 142 κ.ε.).

Ἡ ἀκολουθία τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ δέν ἔχει καμία σχέση μέ τό βάπτισμα τοῦ Κυρίου, ὅπως εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὔτε γίνεται σέ ἀνάμνηση ἐκείνου, ὅπως εἶναι ἡ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ. Ἐχει ἕναν ξεχωριστό χαρακτήρα καί διαφορετικό σκοπό.

Καθαγιάζεται τό νερό γιά νά χρησιμοποιηθεῖ ἀπό τούς πιστούς γιά τόν ἁγιασμό καί τήν ψυχική καί σω-

ματική θεραπεία καί γιά εὐλογία «τῶν οἰκῶν καί τῶν ἔργων τῶν χειρῶν των», ὅπως χαρακτηριστικά διατυπώνεται στίς αἰτήσεις τῶν εἰρηνικῶν καί στίς εὐχές τῆς ὁλης ἀκολουθίας τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ (Ἀπαντήσεις εἰς λειτουργικές ἀπορίες, Ι. Φουντούλη, σελ. 74).

Εὐκολα τώρα μπορούμε νά παρατηρήσουμε ὅτι διαφορά στήν οὐσία μεταξὺ τοῦ μεγάλου καί τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ δέν ὑπάρχει. Διαφέρουν μόνο στό χρόνο πού καθιερώθηκε στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας, στήν ἀκολουθία καί στίς μέρες πού γίνονται. Ὁ μέγας ἁγίασμός γίνεται στίς ἑορτές τῶν Θεοφανείων καί ὁ μικρός κάθε πρωτομηνιά καί ὁπότε ἡ ἀνάγκη τῶν πιστῶν τό ζητήσει.

«Μικρός, καθό νεώτερός του κατά τήν ἡλικίαν καί βραχύτερός του κατά τήν ἑκτασιν. Μικρός διότι ὁ,τι ἐκεῖνος ἐπαγγέλλεται ἐν μεγάλῳ βαθμῷ ἀπαξ τοῦ ἔτους, τοῦτο οὗτος ἔρχεται νά ἐκζητήσῃ παρὰ θεοῦ εἰς βαθμόν μικρότερον ἐν οἰοδότην ἡμέρα καί ὥρα τοῦ ἐνιαυτοῦ...» (Κ. Καλλίνικος, σελ. 580).

Καί θά τελειώσω τή μικρή αὐτή μελέτη, περί τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ καί τή χρήση του, μέ τά σχετικά πού γράφει ὁ ἀρχιμανδρίτης-ιεροκήρυξ Χριστόφορος Καλύβας, στό βιβλίο του «Ἀδελφικά γράμματα» (Ἐκδ. 1962, σελ. 257):

«Ὁ ἁγίασμός εἶναι ἁγίασμός, εἴτε διδεται τήν παραμονή τῶν Φώτων, εἴτε τῇ ἴδιᾳ ἡμέρᾳ εἴτε γίνεται στό σπίτι. Δέν ἔχει διαφορά ὁ ἁγίασμός ὁ μικρός ἀπό τόν μέγало. Λέγεται μικρός ἢ μέγας, ἐπειδὴ οἱ εὐχές εἶναι μικρότερες ἢ μεγαλύτερες, ἐπειδὴ παρατείνεται περισσότερο ἢ λιγότερο ἡ σχετική ἀκολουθία. Θεαματικά εἶναι αὐτά. Δέν σημαίνουν οὐσία προκειμένου περί τοῦ ἁγιασμοῦ τοῦ καθαροῦ νεροῦ πού βρίσκεται στή λεκάνη. Μὴν κρατοῦμε τό λαό μας στό σκοτάδι, στήν πλάνη. Τό ἁγιασμένο νεράκι τοῦ μικροῦ ἁγιασμοῦ, διατηρεῖται χρόνια, ὅπως καί τό νεράκι τοῦ μεγάλου λεγομένου ἁγιασμοῦ».

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΑΣ

ΝΑ ΕΧΟΥΜΕ ΑΓΙΑΣΜΟ,

ΑΡΚΕΙ ΝΑ

ΜΗΝ ΤΟΝ ΞΕΧΝΟΥΜΕ

ΣΤΟ ΕΙΚΟΝΟΣΤΑΣΙ,

ΑΛΛΑ ΝΑ ΤΟΝ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΟΥΜΕ

ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ

ΠΟΥ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΤΑΙ ΑΝΑΓΚΗ.

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Βουλγαρη & Ευαγγελιστρίας - Πειραιάς - 18534

Τηλ.: 4125.619 - 4177.159 Fax: 4178947

Τό Πνευματικό Κέντρο λειτουργεῖ καθημερινά 8.30π.μ. - 9.00 π.μ.